

Taru Lantta & Anni Suomalainen

POIKKEUSOLOJEN VAIKUTUS VARHAISKASVATUKSEEN

Tukea tarvitsevien lasten oppiminen ja yhteistyö
perheiden kanssa

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2021



**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Taru Lantta & Anni Suomalainen	Sosionomi (AMK)	Kesäkuu 2021
Opinnäytetyön nimi Poikkeusolojen vaikutus varhaiskasvatukseen Tukea tarvitsevien lasten oppiminen ja yhteistyö perheiden kanssa		30 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja Kotkan Kaupunki		
Ohjaaja Maija Olli		
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aiheena on poikkeusolojen vaikutus varhaiskasvatukseen – tukea tarvitsevien lasten oppiminen sekä yhteistyö perheiden kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen tilauksesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka poikkeusolot keväällä 2020 vaikuttivat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaan, tukea tarvitsevien lasten oppimiseen, sekä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Opinnäytetyössämme nostamme poikkeusolojen vaikutuksen myös varhaiskasvattajien kokemukseen ammatillisen kasvun näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää varhaiskasvatuksen kehittämiseen Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivista, eli laadullista sekä kvantitatiivista, eli määrällistä tutkimusmenetelmää käyttäen eräässä Kotkan päiväkodissa, jonka yhteydessä toimii myös esiopetusryhmä. Tutkimus toteutettiin sähköisellä Webropol-kyselyllä kyseisen päiväkodin varhaiskasvattajille. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysiä ja Webropol-järjestelmää hyödyntäen. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatussuunnitelman kuvauksesta, tukea tarvitsevan lapsen määrittelystä ja heidän kohtaamistaan haasteista varhaiskasvatuksen ympäristössä, perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kuvaamisesta sekä varhaiskasvattajien kokemasta ammatillisesta kasvusta poikkeusolojen aikana. Tutkimustuloksista ilmenee poikkeusolojen tuoman lapsimäärän pienenemisen vaikuttaneen tukea tarvitsevien lasten keskittymiseen ja oppimiseen positiivisesti sekä mahdollistaneen lasten yksilöllisemmän huomioimisen. Yhteistyö maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien kanssa koettiin osittain haastavana kielimuurin takia. Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvattajat näkivät pienryhmätoiminnan, lasten äärelle pysähtymisen sekä rauhallisen arjen turvaamisen olleen tärkeimpiä huomioitavia asioita poikkeusolojen jälkeenkin. Poikkeusolojen vaikutusta varhaiskasvatukseen ja lapsiin olisi hyvä tutkia lisää, jotta tarvittu tuki pystytään kohdentamaan paremmin ja niin kuin historia on opettanut, tämä ei varmasti tule olemaan viimeinen pandemia maailmalla.		
Asiasanat poikkeusolot, tukea tarvitseva lapsi, varhaiskasvatus, esiopetus, yhteistyö, perhe, maahanmuuttaja, ammatillinen kasvu		

Author (authors)	Degree	Time
Taru Lantta & Anni Suomalainen	Bachelor of Social Services	June 2021
Thesis title The impact of state of emergencies on early childhood education Learning of children in need of support and co-operation with families		30 pages 4 pages of appendices
Commissioned by City of Kotka		
Supervisor Maija Olli		
Abstract <p>The aim of the thesis was to find out how the exceptional circumstances affected childhood and preschool education, learning of children in need of support, and cooperation with families in spring 2020. The thesis also examined if some permanent practices stayed in everyday life due to state of emergencies.</p> <p>The thesis was carried out using a qualitative and quantitative research method at a Kotka daycare center where a preschool group also operates. The study was carried out with an electronic Webropol survey for early childhood employees at the daycare center. The research data was analyzed with content analysis and the Webropol system.</p> <p>The results of the research showed that the decrease in the number of children in child groups had a positive impact on the concentration and learning of children in need of support and made it possible to give more individual treatment. Co-operation with parents of children with immigrant backgrounds was seen as partly challenging because of the language barrier. Based on the research results, in the opinion of employees small group activities, stopping by children and securing a peaceful everyday life were the most important things to consider in everyday life even after exceptional circumstances. The results of the thesis can be used to develop early childhood education in the City of Kotka.</p>		
Keywords early childhood education, day care, co-operation, learning, children in need of support, childhood education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelma	8
2.2	Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	9
3	TUKEA TARVITSEVA LAPSI	9
3.1	Keskittymisen haasteet.....	10
3.2	Lapsiryhmän koon muutokset.....	11
4	YHTEISTYÖ PERHEIDEN KANSSA.....	12
4.1	Varhaiskasvatuksen näkökulma yhteistyön toteutumiselle	13
4.2	Yhteistyö maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa.....	13
4.3	Vanhempien osallisuus.....	13
4.4	Lapsi yhteistyön keskiössä	14
5	VARHAISKASVATTAJAN AMMATILLINEN KASVU	15
6	POIKKEUSOLOT VARHAISKASVATUKSESSA.....	15
6.1	Aiemmat tutkimukset poikkeusoloista varhaiskasvatuksessa	17
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	21
7.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	21
7.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen.....	22
7.3	Aineiston analyysi.....	24
7.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
8	TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1	Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö	28
8.2	Tukea tarvitsevien lasten käytös ja oppiminen	29
8.3	Ammatillinen kasvu.....	31
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31

LÄHTEET.....35

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje
- Liite 2. Webropol-kyselylomake

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on palvelu, jolla on suuri rooli lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edistäjänä. Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle turvallisen kasvu- ja kehitysympäristön. (Lund & Väliaho 2021, 9.) Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve, järjestää tukea yhdessä monialaisen yhteistyöverkoston kanssa, sekä toimia yhdessä lapsen vanhemman tai huoltajan kanssa turvatakseen lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

16.3.2020 Suomen Valtioneuvosto totesi yhdessä tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Valmiuslain (29.12.2011/1552) 3. § mukaan poikkeusoloilla tarkoitetaan tilaa, jossa Suomeen on kohdistunut hyökkäys, sen uhka tai jälkitila, laajalle levinnyt suuronnettomuus tai vaarallinen tartuntatauti. Valmiuslain tarkoituksena on suojella sekä turvata maata ja sen asukkaita poikkeusolojen aikana. (Valmiuslaki 29.12.2011/1552). Työssämme tarkoitamme poikkeusoloilla 16.3.2020-15.6.2020 välistä aikaa Suomessa.

Perusopetuksen siirtyessä etäopetukseen, varhaiskasvatuksen toimintayksiköt ja esiopetus pidettiin toiminnassa. Näin turvattiin yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen henkilöstön lasten pääsy varhaiskasvatukseen ja mahdollistettiin vanhempien työssäkäynti. Suositus kuitenkin oli, että lasta hoidettaisiin kotona, jos siihen oli mahdollisuus. (Valtioneuvoston linjaukset... 2020.) Monet vanhemmat siirtyivät etätöihin ja samalla suuri osa varhaiskasvatuksen lapsista siirtyi kotihoitoon.

Olemme molemmat olleet varhaiskasvatuksessa töissä ja toinen meistä työskenteli varhaiskasvatuksen opettajana poikkeusolojen aikana ja koki samalla arjen muuttumisen. Varhaiskasvatus oli uuden äärellä ja toimintaa täytyi kehittää, jotta varhaiskasvatuksen tavoitteet pystyttiin täyttämään. Näimme poikkeusoloissa ainutlaatuisen mahdollisuuden tutkia uuden ja ajankohtaisen ilmiön vaikutuksia varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyömme toimeksiantajana on Kotkan kaupunki ja

käytämme anonymiteettisuojaan takaamiseksi tutkimuksen kohteena olleiden varhaiskasvattajien työpaikasta nimeä ”eräs kotkalainen päiväkotii”. Tällöin vastaajia ei pystytä tunnistamaan heidän antamiensa vastausten perusteella.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia varhaiskasvattajien näkökulmasta poikkeusolojen vaikutusta tukea tarvitsevien lasten oppimiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ja varhaiskasvattajien ammatilliseen kasvuun sekä tuottaa tietoa kyseisen päiväkodin johtajalle ja varhaiskasvattajille poikkeusolojen ajan kokemuksista varhaiskasvattajien näkökulmasta. Tukea tarvitsevalla lapsella tarkoitamme opinnäytetyössämme lasta, joka tarvitsee erityistä huomiota ja tukea oppiakseen, kasvaakseen ja kehittyäkseen.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatustaki (13.7.2018/540) määrittelee varhaiskasvatuksen olevan pedagogiikkaan painottuva kokonaisuus, joka muodostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta sekä opetuksesta ja hoidosta (Varhaiskasvatustaki 13.7.2018/540). Pedagogisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen ja henkilöstön välistä toimintaa, jonka tavoitteena on edistää lapsen laaja-alaista osaamista, hyvinvointia ja oppimista (Opetushallitus 2018, 36). ”Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa” (Opetushallitus 2018, 19).

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sen tehtävänä on edistää lasten tasa-arvoa, kasvua ja kehitystä sekä yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus vahvistaa lapsen osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta ja on näin ollen myös yksi tekijä lasten syrjäytymisen ehkäisyssä. Varhaiskasvatus tukee huoltajien kasvatustehtävää sekä edistää lasten hyvinvointia omalta osaltaan. Varhaiskasvatus myös mahdollistaa huoltajien osallistumisen työelämäään tai opiskeluun. (Opetushallitus 2018, 14.) Tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle (Opetushallitus 2018, 7).

Varhaiskasvatustalain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, kuin kunnassa ilmenevä tarve edellyttää (Varhaiskasvatustalaki 5. §.) Opinnäytetyössämme varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta kokonaisuutena eli varhaiskasvatukseen sisältyvää toimintakulttuuria, oppimisympäristöä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon luomaa kokonaisuutta sekä Kotkassa sijaitsevaa päiväkotia, johon tutkimuksemme kysely sijoittuu. Muita varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat perhepäivähoito, jota järjestetään perhepäiväkodissa sekä avoin varhaiskasvatustoiminta, jota järjestetään toimintaan soveltuvassa paikassa. (Varhaiskasvatustalaki 1. §.)

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatustalain mukainen oikeus saada tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Niiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle varhaiskasvatukseen kuuluvalle lapselle oma, henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet huomioidaan ryhmän toiminnan suunnittelemisessä sekä toteuttamisessa. (Opetushallitus 2018, 9.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuu varhaiskasvattaja yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa vanhemmilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun. (Opetushallitus 2018, 34.) Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu lähes aina niin, että toinen huoltajista tai molemmat saapuvat varhaiskasvatustyksikköön laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kuitenkin nyt korona-aikana osa varhaiskasvatustalain keskusteluista on käyty esimerkiksi Teams-sovelluksen kautta, jolloin huoltaja on kotona tai töissä ja varhaiskasvattaja on omassa työyksikössään.

2.2 Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma pitää sisällään yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Jokaisessa yksikössä on oma varhaiskasvatussuunnitelmansa, jonka pohjana on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019 perustuu Opetushallituksen 19.12.2018 hyväksymiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019 ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 muodostavat kasvun ja oppimisen kokonaisuuden, jossa lapsi on keskiössä. Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhtenäiseksi koko kunnalle. Silloin toteutuvat yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kasville, kehitykselle ja oppimiselle. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma rakentuu paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lasten henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Edellä mainittujen pohjana on Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

3 TUKEA TARVITSEVA LAPSI

Opinnäytetyössämme tarkoitamme tuen tarpeessa olevalla lapsella lasta, joka tarvitsee erityistä huomiota ja tukea oppiakseen, kasvaakseen ja kehittyäkseen (Helenius & Lummelehti 2018, 206). Lapsella voi esimerkiksi olla haasteita sosiaalisemotionaalisessa kehityksessä sekä puheen ja kielen kehityksessä. Käyttäytyminen voi olla aggressiivista ja levotonta sekä hänellä voi ilmetä tarkkaavaisuusongelmia. Yksittäisiä tekijöitä tuen tarpeeseen voivat muun muassa olla monikulttuurisuus, pitkäaikaissairaudet, autismin kirjo tai kehitysviivästymä ja moni-ongelmaisuus. (Pihlaja, Rantanen & Sonne 2010, 27–28.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 mainitaan, että lasten oppimista tuetaan muun muassa erityisopettajan tuella, tulkitsemis- ja avustamispalveluilla

sekä kommunikaation tukemisella viittomia ja kuvia käyttäen. Lapsi tarvitsee ko-koaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea, jos hänellä on haasteita useammalla ke-hityksen osa-alueella. Lapsen kehitystä ja oppimista voidaan tukea vertaisryh-mässä erilaisin järjestelyin sekä apuvälinein. Lapsi voi tarvita tukea muun mu-assa ryhmässä toimimisessa tai perustaitojen harjoittelu voi viedä enemmän ai-kaa. Varhaiskasvattajilta edellytetään suunnitelmallisuutta sekä erityisosaamista tuen toteutumisen takaamiseksi. (Opetushallitus 2018, 57.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 mainitaan, että tukea an-ne-taan lapsille, joilla kehityksen, oppimisen ja kasvun tavoitteita ei saavuteta ilman tukea. ”Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitel-mallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään”. Oppimisen ilon sekä onnistumisen kokemusten merkitystä korostetaan, koska sen katsotaan olevan yhteydessä oppimismotivaatioon sekä lapsen itsetunnon vahvistamiseen. (Opetushallitus 2014, 62.)

3.1 Keskittymisen haasteet

Koska keskittymisen vaikeudet voivat johtua useasta eri tekijästä, puhumme opinnäytetyössämme keskittymisen vaikeuksista yleisellä tasolla. Useilla lapsilla saattaa olla ajoittain keskittymiskyvyn kanssa vaikeuksia, sillä monet lapset ovat aktiivisia ja touhukkaita. Silloin, kun keskittymiskyvyn vaikeudet heikentävät lap-sen toimintakykyä, häiritsevät päivittäisiä toimintoja ja uhkaavat lapsen oppimista, puhutaan tarkkaavaisuuden ja yliaktiivisuuden ongelmista. (Hermanson, E. 2012.)

Lapsi, jolla on haasteita keskittymiskyvyn kanssa, hyötyy varhaiskasvatuksessa pienemmästä ryhmäkoosta. Pienemmässä ryhmässä aikuinen pystyy antamaan hänelle enemmän yksilöllistä huomiota. (Hermanson, E. 2012.) Lapsen ympäris-tön tulisi olla rauhallinen ja ärsykkeiden määrä minimissä. Nykymaailma on hyvin hektinen ja olisi tärkeää, että päivittäinen toiminta olisi rakennettu niin, että levot-tomuus vähenisi. Tulevien tapahtumien ennakointi ja rutiinit vähentävät lapsen ahdistusta ja lisäävät turvallisuuden tunnetta. (Pihlaja & Viitala 2019, 175.) Kes-

kittymistä helpottavat myös johdonmukaisuus sekä tehtävien jakaminen pienempiin osiin. Vuorovaikutus kääntyy helposti kielteiseksi, kun lapsen toimintaa täytyy jatkuvasti ohjata oikeaan suuntaan. Silloin tulee muistaa positiivisen palautteen ja kehumisen tärkeys. (Hermanson, E. 2012.)

3.2 Lapsiryhmän koon muutokset

Rakenteellisia ratkaisuja tukea tarvitsevalle lapselle voivat olla muun muassa pienryhmätoiminta sekä muut ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut, esimerkkinä henkilöstömitoitus (Opetushallitus 2018, 57). Ihanne ryhmäkoko lapselle sekä aikuiselle on pieni, enintään kuusi - seitsemän ihmistä. Pienryhmässä lapsen on helpompi ilmaista itseään ja vuorovaikutussuhteiden määrä pysyy kohtuullisena (Pihlaja & Viitala 2019, 81.)

Tuen tarpeen havainnointi onkin tärkeä osa lapsen tuen toteuttamisen prosessia. Lapselle annetun tuen vaikutusta tulee havainnoida aktiivisesti arjen eri tilanteissa ja toiminnoissa. Samalla kerätään tietoa siitä, miten suunniteltu tuki toimii kyseisen lapsen kohdalla. Ryhmäkoon pienentyessä on pystytty tarkastelemaan tuen tarpeen ilmenemiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi ympäristön ärsykyksiä. Havainto auttaa entisestään varhaiskasvattajaa muokkaamaan oppimisympäristöä lapsen tarpeiden mukaiseksi. (Pihlaja & Viitala 2019, 99-108.)

Wasikin (2008) mukaan pienryhmäopetuksen avulla pystytään vastaamaan lasten erityistarpeisiin ja huomioimaan vahvuudet sekä heikkoudet paremmin kuin suuremmassa ryhmäopetuksessa. Pienemmän ryhmäkoon ansiosta lapsen ääni tulee paremmin kuulluksi ja lapsi saa enemmän mahdollisuuksia ilmaista itseään. Tämä on merkittävä asia varsinkin kielen kehityksen kannalta. Pienryhmässä varhaiskasvattajalle mahdollistuu tilaisuus havainnoida lapsia, kannustaa heitä, kuulla heidän viestejään sekä vastata niihin paremmin. Suuremmassa ryhmässä toimimisen opetteluun tärkeyttä ei tule unohtaa, sillä esimerkiksi perusopetuksessa lasten tulee osata toimia myös luokkayhteisössä. (Wasik 2008, 516-519.)

4 YHTEISTYÖ PERHEIDEN KANSSA

Nyky-yhteiskunnassa perheet ovat monimuotoisia ja perhe käsitteenä voi merkitä ihmisille eri asioita. Toiset katsovat perheeseensä kuuluvan vain ihmiset, jotka ovat biologisesti sukua ja ne, keiden kanssa he asuvat samassa taloudessa. Perheeksi voidaan kokea myös uusioperheenä samassa taloudessa asuvat ei biologisesti sukua olevat henkilöt, samaa sukupuolta olevat pariskunnat sekä vanhemmat. Yleisimmin perhettä määrittäessä ominaista on biologinen sukulaisuus sekä vahva tunneside. Niinpä myös lähimmät ystävät ja jopa lemmikit voidaan katsoa kuuluvan perheeseen. (Pihlaja & Viitala 2019.) Opinnäytetyössämme tarkoitamme perheellä lapsia ja heidän vanhempiaan tai huoltajiaan.

Varhaiskasvattajien ja vanhempien keskeinen tavoite on sama: lapsen hyvinvointi. Ilman toimivaa yhteistyötä on haastavaa auttaa lasta. Kun yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä on toimivaa, varhaiskasvatuksen on mahdollista saada lapsesta havaintoja ja tietoja, jotka eivät näy varhaiskasvatuksessa. Tutustumalla perheeseen ja lapseen, ymmärretään paremmin lapsen toimintaa ja käyttäytymistä varhaiskasvatuksessa. Tiedon jakaminen lapsesta kotiin sekä varhaiskasvatukseen on erittäin tärkeää. Silloin lapsen toiminnasta syntyy kuva eri ympäristöissä ja erilaisissa tilanteissa. Vanhempi kokee tulevansa kuulluksi, kun varhaiskasvattaja on kiinnostunut lapsen käyttäytymisestä ja toimimisesta myös kotiympäristössä. (Pihlaja & Viitala 2019, 131–132.)

Yhteistyön tavoitteena on luottamuksen molemminpuolinen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. Luottamuksen synty on ensiarvoisen tärkeää ja se korostuu haastavissa tilanteissa, esimerkiksi silloin, jos lapsen hyvinvoinnista nousee huoli. Vuorovaikutteinen yhteistyö vaatii aloitteellisuutta ja aktiivisuutta varhaiskasvattajilta. On tärkeää, että vanhemmat sekä varhaiskasvattajat ovat yhdessä sitoutuneet lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. (Opetushallitus 2018, 34.)

4.1 Varhaiskasvatuksen näkökulma yhteistyön toteutumiselle

Lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista ja tavoitteista keskustellaan yhdessä vanhempien kanssa. Yhteistyö on monimuotoista lapsen päiväkotij- ja esiopetusajan aikana. Yhteistyö on esimerkiksi päivittäisten kuulumisten kertomista, jolloin korostuu lapsen kehitystä ja oppimista kuvaavien positiivisten viestien merkitys. Eri-tyisen tärkeää yhteistyö on lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa sekä varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, kuten esiopetukseen siirtymisessä. (Opetushallitus 2018, 34.) Yhteistyössä hyödynnetään nykyaikaista tietoj- ja viestintä-tekniologiaa, esimerkiksi Muksunettiä tai Wilma -viestintäkanavaa. Kotkan varhaiskasvatus kehittää jatkuvasti sähköistä viestintää, eri tietojärjestelmien, pedagogisen portaalin sekä sosiaalisen median eri käyttömahdollisuuksia (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019).

4.2 Yhteistyö maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa

Varhaiskasvatuksen arjessa on tärkeää tukea luontevasti maahanmuuttajataustaisen lapsen kielitaidon sekä sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja samalla koko perheen sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa käydään tavanomaisia lasta koskevia aloitus- sekä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja. Yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen voi alkuun olla haastavaa yhteisen kielen puuttumisen takia. Jos yhteistä kieltä ei ole, on hyvä käyttää tulkkia. Tulkin käyttö on tärkeää, jotta lasta koskevissa asioissa ymmärrys on molemminpuolista - esimerkiksi vanhempainilloissa. Tulee muistaa, ettei lasta ole sopivaa käyttää tulkkina. (Terveystieteiden tutkimuskeskus s.a.)

4.3 Vanhempien osallisuus

Osallisuus on tunne siitä, että ihminen on osallisena jossakin, esimerkiksi koulun, työn, harrastuksen tai muun vastaavan kautta. Osallisuuden tunteeseen kuuluu, että ihminen kokee luottamusta itseään kohtaan, häntä arvostetaan ja hän pystyy vaikuttamaan johonkin yhteisön tasavertaisena jäsenenä sekä vastavuoroisesti hän tuntee samoja tunteita muita yhteisön jäseniä kohtaan. (Osallisuuden edistäminen, 2020.)

Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa vanhempien osallisuus toteutuu muun muassa kasvatustarkastelun kautta vuosittain. Vanhemmilla on mahdollisuus varhaiskasvatussuunnitelman tarkasteluun muutaman kerran vuodessa kasvatustarkastelun lisäksi. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aamu- tai iltapäivähetkeä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -kaavakkeen tai kasvunkasvun tarkastelulle. Tulee muistaa, että vanhempi on lapsensa asiantuntija ja avoimella yhteistyöllä lapsesta saadaan arvokasta tietoa varhaiskasvatukseen. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 2019.)

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden ylläpitämiseksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa pidetään vähintään kerran vuodessa vanhempainilta, jossa käsitellään yhdessä arvoja, tavoitteita ja vastuita. Vanhempainiltojen lisäksi varhaiskasvatus järjestää toiminnassaan erilaisia yhteisiä juhlia ja tapahtumia, jotka kuitenkin ovat nyt korona-aikana tauolla. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 2019.)

Myös vanhempainillat ovat korona-aikana järjestetty joko verkossa tai niitä ei ole pidetty laisinkaan.

4.4 Lapsi yhteistyön keskiössä

Varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen sosiokulttuurinen todellisuus muodostuu varhaiskasvatuksen sekä kotielämän muodostamasta yhtälöstä. On tärkeää saada lapsen ääni kuuluviin, huomioida hänet yksilönä niin varhaiskasvatuksessa kuin kotona. Joskus eteen saattaa tulla haastavia kohtaamisia vanhempien kanssa tai lapsen oppimiseen tai käyttäytymiseen liittyviä pulmallisia tilanteita. Silloinkin on tärkeää muistaa, että jokainen lapsi on arvokas ja taitava jossakin. On tärkeää luoda positiivista henkeä vanhemmille, sillä se välittyy suoraan myös lapseen. (Pihlaja & Viitala 2019, 132.)

Tulee muistaa, että varhaiskasvatus on asiakaspalvelutyötä, jonka asiakkaana on lapsi ja hänen vanhempansa. Lapsi osallistuu yhteistyöhön kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla ikätasoisuudella huomioiden. Aina kuitenkin vanhemmat eivät ole halukkaita yhteistyölle. On tärkeää huomioida, että lapsi saa varhaiskasvatuksessa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti. (Pihlaja & Viitala 2019, 126.)

5 VARHAISKASVATTAJAN AMMATILLINEN KASVU

Leena Tahkokallion (2014) tutkimuksessa Lastentarhanopettajan ammatillinen kehittyminen havainnointiin perustuvan reflektion avulla käsitellään, kuinka varhaiskasvatuksen opettajan (entinen lastentarhanopettaja) tulee ajatella järjestelmällisesti ja kriittisesti omaa toimintaansa sekä kehittää sitä. Oman toiminnan arviointi, eli reflektointi on prosessi, joka saa aikaan ammatillista kehitystä. Oman toiminnan tarkastelu auttaa katsomaan asioita uudesta näkökulmasta ja toimimaan entistä paremmin. (Tahkokallio 2014, 10.)

Tahkokallio toteaa tutkimuksessaan, kuinka Suomessa varhaiskasvatuksen opettajien sekä vanhempien näkemys on sama vertaisryhmän merkityksestä sekä sosiaalisen kasvatuksen tärkeydestä. Lapsena koettu vertaisryhmä nähdään erittäin tärkeänä tekijänä lapsen sosiaalisen kasvun ja persoonallisuuden rakentumisessa. (Tahkokallio 2014, 45.)

6 POIKKEUSOLOT VARHAISKASVATUKSESSA

Koronavirus aiheutti Suomeen poikkeusolot ensimmäisen kerran keväällä 2020. COVID-19 eli koronavirus on tartuntatauti, joka on lähtöisin Kiinan kaupungista Wuhanista. Ensimmäiset tautitapaukset tulivat WHO:n eli maailman terveysjärjestön tietoon 31. joulukuuta vuonna 2019. Kyse on koronaviruspandemiasta, sillä se on levinnyt maailmanlaajuisesti. Yleisimpiä koronaviruksen oireita ovat kuiva yskä, kuume ja väsymys. Harvinaisempia oireita ovat muun muassa maku- tai hajuaistin menetys, kurkkukipu, lihaskipu ja päänsärky. Vaikeassa koronaviruksen muodossa yleisimpiä oireita ovat hengenahdistus, sekavuus, rintakipu ja korkea kuume. Koronavirus voi vaikeimmissa tautimuodossa olla hengenvaarallinen. (Koronavirus COVID-19 2020.)

Noin 80 % taudin sairastaneista ei tarvitse sairaalahoitoa taudin hoidossa, 15 % sairastuneista sairastaa taudin vaikean asteen ja voivat tarvita lisähappea ja 5 % sairastuneista sairastuu vakavasti ja tarvitsee tehohoitoa. (Coronavirus disease (COVID-19) 2020.) COVID-19 nimi tulee sanoista corona, virus ja disease eli

tauti. Viruksen epäillä olevan lähtöisin villieläimestä, jonka kautta se on tarttunut ihmiseen. Vuonna 2002 epidemiaksi muodostunut SARS ja lepakoissa esiintynyt koronavirus ovat tutkijoiden mukaan SARS-CoV-2 kaltaisia viruksia. (Koronavirus COVID-19 2020.)

Valmiuslain (29.12.2011/1552) 3. § mukaan poikkeusoloilla tarkoitetaan tilaa, jossa Suomeen on kohdistunut hyökkäys, sen uhka tai jälkitila, laajalle levinnyt suuronnettomuus tai vaarallinen tartuntatauti. Poikkeusoloilla pyritään turvaamaan yhteiskunnan ja talouden toiminta sekä suojelemaan väestöä (Valtioneuvoston linjaukset... 2020). Valmiuslain tarkoituksena on suojella sekä turvata maata ja sen asukkaita poikkeusolojen aikana. (Valmiuslaki 29.12.2011/1552). Poikkeusolot ajoittuivat 16.3.2020-15.6.2020 väliselle ajalle.

Varhaiskasvatuksen järjestäjille esitettiin linjauksia koronaviruksen leviämisen estämiseksi. Linjauksilla pyrittiin turvaamaan varhaiskasvatus sekä opetus koronavirustilanteen jatkuessa. Varhaiskasvatus sekä varhaiskasvatuksen yhteydessä tapahtuva esiopetus pidettiin toiminnassa. Valtioneuvosto antoi kuitenkin vahvan suosituksen lapsen hoitamiseen kotona, jos siihen oli mahdollisuus. (Valtioneuvoston linjaukset... 2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä opetus- ja kulttuuriministeriö valmisteli suosituksen opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronavirusepidemian aikana. Sen mukaan varhaiskasvatukseen ei tulisi viedä lasta, jolla on sairastumiseen viittaavia oireita. Lapsen sairastuessa päivän aikana varhaiskasvatuksessa ollessaan, tulisi hänet siirtää erilliseen tilaan odottamaan, että huoltaja hakee hänet. Kasvatusvastuullinen on lapsen seurassa pitäen turvavälin. Suosituksen mukaan käsihygieniaan panostetaan ja tarpeetonta fyysistä kontaktia tulee välttää, kuitenkin huomioiden, että lapset säilyttävät turvallisuuden tunteen ja huomioidaan tarvittavan läheisyyden saanti. Varhaiskasvatuksen ryhmät sekä ryhmien varhaiskasvattajat pidetään mahdollisuuksien mukaan erillään toisistaan ja henkilöstö pysyy pääsääntöisesti samassa toimipaikassa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön suositus... 2020.)

Kansaneläkelaitos tarjosi väliaikaista epidemiatukea poikkeustilanteen takia vanhemmille, jotka joutuivat ottamaan palkatonta vapaata töistä hoitaakseen lastaan. Hoidettavan lapsen tuli olla varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, perusopetuksen 1.-3. luokalla, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tai erityisen tuen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. (Kansaneläkelaitos 2020.)

6.1 Aiemmat tutkimukset poikkeusoloista varhaiskasvatuksessa

Poikkeusolojen vaikutuksesta varhaiskasvatukseen löytyy muutamia tutkimuksia, joista valitsimme laajalle joukolle tehdyt luotettavien tahojen tutkimukset. Kivikan ja ym. (2020) raportissa käsitellään Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Aluehallintovirastojen yhteistyössä toteuttaman tutkimuksen tuloksia poikkeusolojen ajasta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa ja Lundin ja Väliahon raportissa (2021) käydään läpi Lastensuojelun keskusliiton laatiman kyselyn tuloksia Touhulan varhaiskasvattajien kokemusta etävarhaiskasvatuksesta poikkeusolojen aikana. Ahosen ja Pesosen raportissa (2020) käsitellään Ammattijärjestö Talentian toteuttaman sähköisen Webropol-kyselyn tuloksia varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemasta huolesta sekä Talentian huolesta varhaiskasvatuksen ammattilaisia kohtaan poikkeusolojen aikana.

Tutkimuksissa korostui varhaiskasvattajien ajatukset yhteisten toimintamallien puuttumisesta, huoli varsinkin tukea tarvitsevien lasten ja perheiden jaksamisesta sekä suomen kielentaidon kehittymisen pysähtymisestä kotiympäristössä. Tutkimukset osoittavat myös, että poikkeusolot antoivat mahdollisuuden lasten yksilöllisempään kohtaamiseen ja tukemiseen sekä väylän toiminnan kehittämiseen.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus poikkeusolojen aikana keväällä 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Aluehallintovirastot teettivät kevään poikkeusoloista kyselyn varhaiskasvatukseen sekä perusopetukseen. Aluehallintovirasto teki toukokuussa 2020 raportin kyselyn tuloksista. Raportti tarkastelee poikkeusoloja varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa keväällä 2020. Kyselyyn osallistui 221 kuntaa Suomessa. Kyselyssä kysyttiin arviota varautumiseen, ohjeistukseen, poikkeusoloihin siirtymiseen, poikkeusolojen aikaiseen toimintaan

sekä poikkeusolojen purkuun liittyen. Varhaiskasvatuksen osalta kysely tehtiin keväällä varhaiskasvatuksessa työskenteleville henkilöille. (Kivikangas ym. 2020,10.) Opinnäytetyömme käsittelee samaa aihetta tiivistetympin, sillä tutkimuksemme painottuu vain yhteen päiväkotiin.

Poikkeusolojen aikana vain murto-osa lapsista osallistui varhaiskasvatukseen. Paikalla olevat lapset saivat yksilöllisempää varhaiskasvatusta ja hyötyivät pienestä ryhmäkoosta. Lapsen yksilöllinen huomioiminen nostettiin raportin monessa kohtaa positiiviseksi asiaksi. Pienryhmä- sekä ulkotoimintaa kehitettiin ja hygieniakäytäntöjä parannettiin. (Kivikangas ym. 2020, 28.) Nämä ovat asioita, joita ei välttämättä olisi enää kehitetty toimintakauden lähestyessä loppua. Kaiken kehittämiseksi oli aikaa, sillä lapsia oli vähän henkilökunnan määrään nähden. Myös ulkoilun ja ulkona tapahtuvan toiminnan lisääntyminen ja kehittyminen koettiin positiiviseksi muutokseksi. Toimintaa suunniteltiin enemmän ulkona sopivaksi, sillä tiedettiin koronaviruksen leviävän herkemmin sisätiloissa. Eräs varhaiskasvattajista kommentoi: *Varhaiskasvatus ja tuen tarjoaminen ulkona suunnitellusti on ollut hyvä ja aiomme käyttää näitä jatkossakin.* (Kivikangas ym. 2020, 27.)

Keskeisimmiksi haasteiksi nousivat muun muassa tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tuen loppuminen tai merkittävä väheneminen sekä henkilöstön, varhaiskasvatuksen johdon ja henkilöstöhallinnon kuormittuminen (Kivikangas ym. 2020, 4.) Monessa raportin eri vaiheessa nousi esiin huoli lapsesta tukitoimien vähentyessä tai loppuessa kokonaan (Kivikangas ym. 2020, 28). Koettiin myös, että oppimisen tavoitteiden saavuttaminen vaarantui joidenkin lasten kohdalla. Erityisryhmänä on nostettu maahanmuuttajat, joiden kielitaidon kehittyminen pysähtyi. (Kivikangas ym. 2020, 28.)

Uudet tuulet – varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen

Lastensuojelun keskusliitto teetti kyselyn Touhulan varhaiskasvattajien etävarhaiskasvatuksesta. Tutkimustuloksia kerrotaan jo aiemmin esiin tuomassamme teoksessa *Uudet tuulet – varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen* (2021). Touhula on varhaiskasvatuksen yksityinen palveluntuottaja, joka täydentää kuntien

tuottamia varhaiskasvatuspalveluja. Päiväkoteja Touhulalla on ympäri Suomea 143. Poikkeusoloajan kyselyssä keskityttiin etävarhaiskasvatuksen järjestämiseen. Kyselyitä lähetettiin yhteensä 188 päiväkotiin, joista kyselyyn vastasi 54 päiväkotiä. (Lund & Väliäho 2021, 97,102)

Vastausten perusteella etävarhaiskasvatuksen järjestäminen koettiin onnistuneena ja sen nähtiin antaneen arkeen uutta näkökulmaa toiminnan toteuttamiseen. Varhaiskasvattajat kokivat saaneensa vahvistusta ja lisäystä omille taidoilleen sekä osaamiselleen. Erittäin positiivisena koettiin etävarhaiskasvatuksen antama mahdollisuus olla yhteydessä kotona olleisiin lapsiin sekä mahdollistaa heidän yhteytensä ryhmän muihin lapsiin sekä päiväkodin normaaleihin arjen toimintoihin. Etävarhaiskasvatuksen kautta koettiin saatavan ainutkertainen mahdollisuus tutustua lapsiin uudella tavalla ja nähdä heidät myös kotiroolissa. (Lund & Väliäho 2021, 102.)

Haasteita etävarhaiskasvatuksessa koettiin ilmenevän varsinkin toiminnan alussa kaiken ollessa uutta sekä osittain toteutuksessa. Henkilökunnan riittävä määrä oli yksi tekijä, joka koettiin haasteellisena. Etävarhaiskasvatuksen toteutumiseksi ryhmässä tuli olla riittävästi kasvatusvastuullisia, jotta yhden varhaiskasvattajan oli mahdollista poistua ryhmästä pitämään etävarhaiskasvatusta. Laitteiden, ohjelmistojen sekä yhteyksien toimimisen nähtiin tuoneen myös osansa etävarhaiskasvatuksen haasteisiin niin varhaiskasvatuksen kuin vanhempienkin osalta. Sopivan ryhmäjaon luominen tuokioille tuotti myös hankaluuksia. (Lund & Väliäho 2021, 102.)

Tietoturvakysymykset sekä yksityisyydensuoja-asiat toivat myös esiin kysymyksiä etävarhaiskasvatuksen toiminnassa. Oleellinen asia oli etävarhaiskasvatuksen vapaaehtoisuus perheille sekä toiminnan tallentamattomuus. Kyselystä nousi tärkeänä tekijänä onnistumiselle yhteinen halu osallistua perheiden ja lasten tukemiseen poikkeusolojen aikana. Kannustavana tekijänä toimi varhaiskasvattajien päätäntävalta toiminnan sisällöstä, jossa sai hyödyntää omia vahvuuksiaan. (Lund & Väliäho 2021, 102-103.)

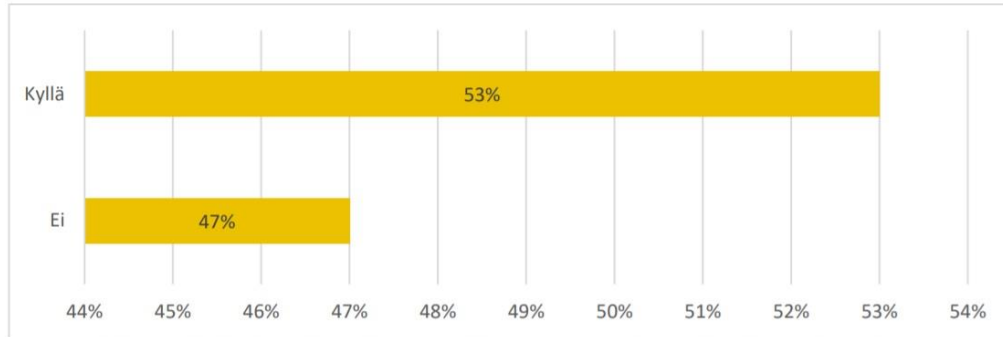
Koronakriisin vaikutukset varhaiskasvatukseen

Ammattijärjestö Talentia toteutti varhaiskasvatuksessa työskenteleville jäsenilleen Webropol-kyselyn 9.-15.4 koronakriisin vaikutuksista varhaiskasvatukseen. Kyselyyn vastanneiden määrä oli 1047 ja vastausprosentti 28,2 %. Suurin osa varhaiskasvattajista (86 %) oli varhaiskasvatuksen opettajia. Loput varhaiskasvattajista olivat päiväkodinjohtajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja, varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä muulla nimikkeellä. Kyselyn teemoina olivat varhaiskasvatuksen ammattilaisten huoli lapsista ja perheistä sekä ammattijärjestö Talentian huoli varhaiskasvatuksen ammattilaisista. (Ahonen & Pesonen 2020, 2.)

Kyselyn mukaan 64 % varhaiskasvattajista oli yhteydessä kotona olleisiin lapsiin. Päivittäin etäyhteydellä tai toimintatuokiotalentein yhteyttä perheisiin piti viisi prosenttia varhaiskasvattajista, kerran viikossa yhdeksän prosenttia ja selkeä enemmistö (69 %) ei järjestänyt etäyhteyksin toimintaa ollenkaan. Kaksi kolmasosaa varhaiskasvattajista (64 %) oli saanut ohjeistuksen pitää yhteyttä kotona oleviin lapsiin. Perheisiin pidettiin yhteyttä teksti- sekä WhatsApp-viestein, äänipuheluin, sähköpostein sekä päiväkodin sähköisten järjestelmien kautta, videopuheluin tai sosiaalisen median kanavien, kuten salattujen Facebook-ryhmien tai Instagramin kautta. Yhteydenpito koettiin haasteellisena ajan ja resurssien näkökulmasta, sillä lapsia saattoi olla runsaasti varhaiskasvatuksen yksiköissä, mutta henkilökuntaa lomautettuna. Vastauksista välittyy myös epäselvyys ohjeistuksissa ja toiveena esitettiin yhtenäisiä toimintatapoja. (Ahonen & Pesonen 2020, 4-6.)

Alla olevasta kuvasta (Kuva 1) näkyy, että huomattavan suurella osuudella varhaiskasvattajista (53 %) oli huolta ryhmänsä lapsista, jotka eivät poikkeusolojen aikana osallistuneet varhaiskasvatukseen. Huoli painottui perheiden jaksamiseen, erityisen ja tehostetun tuen piirissä olevien lasten tukemisen toteutumiseen sekä suomen kielen sekä sosiaalisten taitojen kehittymiseen kotioloissa. (Ahonen & Pesonen 2020, 6.)

3.2 Huoli kotona olevista lapsista sekä perheiden esittämät huolenaiheet



Kuva 10. Onko sinulla huolta ryhmäsi lapsista, jotka eivät nyt osallistu varhaiskasvatukseen? Vastaajien määrä: 1036.

Kuva 1. Ahonen & Pesonen 2020, 6.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvaamme opinnäytetyömme tarkoituksen, tavoitteet, tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät ja aineiston keruun, tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä aineiston analyysiä.

7.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada tietoa erään kotkalaisen päiväkodin varhaiskasvattajilta poikkeusolojen vaikutuksesta erityistä tukea tarvitsevien lasten käyttöön ja oppimiseen sekä perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, miten poikkeusolot vaikuttivat työntekijöiden näkökulmasta varhaiskasvatukseen eräässä kotkalaisessa päiväkodissa. Tavoitteena on myös selvittää, miten varhaiskasvattajat toteuttivat yhteistyön perheiden kanssa poikkeusolojen aikana sekä mitä muutoksia he havaitsivat tukea tarvitsevien lasten käyttäytymisessä ja oppimisessa. Tarkastelimme myös varhaiskasvattajien kokemuksia tukea tarvitsevien lasten huomioimisesta sekä ammatillisen kasvun näkökulmaa poikkeusolojen aikana.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten päiväkodin varhaiskasvattajat kokivat yhteistyön perheiden kanssa poikkeusolojen aikana?
2. Mitä muutoksia päiväkodin varhaiskasvattajat havaitsivat tukea tarvitsevien lasten käytöksessä ja oppimisessa poikkeusolojen aikana?
3. Mitä päiväkodin varhaiskasvattajat oppivat poikkeusolojen aikana?

7.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisen eli kvalitatiivisen sekä määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän yhdistelmällä. Laadullisella tutkimusotteella on tarkoitus selvittää erilaisia merkityskokonaisuuksia, kuten toimintaa, ajatuksia ja kokemuksia. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tavoitteena on kuvata tai selittää numeerisesti tutkittavaa asiaa, sen muutosta tai vaikutusta. (Vilka 2015, 118). Päädyimme hyödyntämään molempia tutkimusmenetelmiä, sillä taustatiedot olivat mielestämmeärkevin ilmaista määrällisesti ja avointen kysymysten vastaukset laadullisesti.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselyä. Kyselytutkimus toteutetaan kyselylomakkeella, jonka kautta tutkijat esittävät vastaajille kysymyksiä. Kysymysten tulee olla mahdollisimman selkeitä, tarkkoja, ymmärrettäviä ja neutraaleja, jotta jokainen varhaiskasvattaja ymmärtää kysymykset samalla tavalla, eivätkä kysymykset johdattele varhaiskasvattajaa. Näin varmistetaan tutkimustulosten luotettavuus. Kyselylomake tulee myös suunnitella huolellisesti, jotta saadaan vastauksia tutkittavaan ilmiöön eikä kyselylomakkeen lähettämisen jälkeen ole enää mahdollista tehdä muutoksia lomakkeeseen. (Vehkalahti 2019, 11, 20.)

Kyselymme koostui strukturoiduista sekä avoimista kysymyksistä (Liite 2). Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot on laadittu valmiiksi ja vaihtoehtojen tulee periaatteessa sulkea toisensa pois. Avoimissa kysymyksissä varhaiskasvattaja saa vapaasti kirjoittaa vastauksen kysymykseen. (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 132.) Osassa kyselylomakkeemme strukturoiduista kysymyksistä

oli lisänä tekstikenttä vastauksen perustelulle, sillä halusimme antaa varhaiskasvattajille mahdollisuuden perustella vastauksensa. Avoimilla kysymyksillä tavoitelimme asioihin uusia, laajempia näkökulmia ja kokemuksia ilman valmiiksi tarjottuja vastauksia ja oletuksia.

Taustatietokysymykset liittyivät varhaiskasvattajan ammattinimikkeeseen, työvuosiin varhaiskasvatuksessa ja minkä ikäisten lasten ryhmässä hän työskenteli. Suljetut kysymykset käsittelivät varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrää, työskentelyä esiopetuksessa ja sen järjestämistä sekä yhteydenpitoa kotona olleisiin lapsiin poikkeusolojen aikana. Avoimissa kysymyksissä selvitimme varhaiskasvattajien kokemusta tukea tarvitsevien lasten keskittymisestä ja oppimisesta pedagogisilla tuokioilla sekä oppimisen ja käytöksen muutoksista. Selvitimme avoimissa kysymyksissä myös varhaiskasvattajien kokemusta mahdollisesta muutoksesta tukea tarvitsevien lasten huomioimisessa sekä ammatilliseen kasvuun liittyen, mitä uutta varhaiskasvattajat kokivat oppineensa poikkeusolojen aikana työskentelystä.

Webropol-kyselymme ensimmäisten kysymysten joukossa kysyttiin, työskentelikö varhaiskasvattaja kyseisessä päiväkodissa poikkeusolojen aikana, sillä halusimme rajata tutkimuksen vain kyseisessä päiväkodissa työskennelleiden kesken. Loimme edellä mainittuun kysymykseen säännön, jossa kielteisestä vastauksesta kysely ohjautui kiitossivulle ja lopettamaan kyselyn. Tuloksia analysoidessamme huomasimme, että kielteisesti kysymykseen vastanneet varhaiskasvattajat olivat säännöstä huolimatta pystyneet jatkamaan ja vastaamaan kyselyn muihinkin kysymyksiin. Erittelimme tuloksista muualla työskennelleiden varhaiskasvattajien vastaukset, jotta tutkimus kertoisi vain tutkimuskohteenamme olleen päiväkodin tuloksista.

Hajautimme kyselyssä olevat kysymykset niin, että yhdessä kysymyksessä kysytään vain yhdestä asiasisällöstä. Vältimme kysymästä yhdessä kysymyksessä kahta asiaa, sillä se voi vaikeuttaa kyselyyn vastaamista sekä tulosten analysointia. (Vilkkä 2015, 107.) Webropol-kyselymme oli auki kaksi viikkoa.

Kohderyhmämme olivat erään kotkalaisen päiväkodin varhaiskasvattajat, jotka työskentelivät kyseisessä päiväkodissa poikkeusolojen aikana vuonna 2020. Lähetimme sähköpostilla linkin kyselyyn päiväkodin johtajalle, joka jakoi sen varhaiskasvattajille. Näin emme käsitelleet kenenkään henkilötietoja ja anonyymiteetti säilytettiin. Kysely tehtiin nimettömänä ja siinä ei kysytty tunnistetietoja, joista voisi päätellä varhaiskasvattajan. Kyseisessä päiväkodissa varhaiskasvattajia on 28 ja kyselyymme vastasi 12 varhaiskasvattajaa. Vastausprosentiksi muodostui 35 %. Varhaiskasvattajista kaksi ei työskennellyt kyseisessä päiväkodissa poikkeusolojen aikana, joten tutkimuksen kannalta valideja vastauksia oli vain kymmenen.

7.3 Aineiston analyysi

Aloitimme tutkimuksemme aineiston analyysin lukemalla yhdessä jokaisen Webropol-kyselystä saadun vastauksen. Analysoimme tutkimusaineistoa tilastollisin menetelmin sekä sisällönanalyysin avulla. Strukturoitujen kysymysten vastaukset analysoimme tilastollisin menetelmin käyttäen Webropol -järjestelmän omaa raportointi -työkalua ja avointen kysymysten vastaukset analysoimme sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksemme taustatietokysymysten vastaukset muodostimme prosentuaalisiksi luvuiksi ymmärrettävyyden ja selkeyden takia. Sisällönanalyysin avulla jäsentelimme saatua tutkimusaineistoa tiiviimmäksi ja selkeämmäksi. Tilastollisilla menetelmillä ja tutkimuksilla etsitään vastauksia lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviin aihepiireihin. Tutkimustulokset esitetään numeerisesti tai taulukoiden ja kuvioiden avulla. (Heikkilä 2014, 15). Sisällönanalyysillä pyritään löytämään tutkimusaineistosta oleelliset ja merkittävät tekijät, asiat tai ilmiöt, jotka ovat tutkimuksen kannalta kiinnostavia ja joihin aiotaan paneutua syvemmin. Sisällönanalyysin keinoja ovat muun muassa luokittelu, teemoittelu ja tyypittely. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Webropol-kyselyymme vastasi vain kymmenen varhaiskasvattajaa, joten saamamme tutkimusaineisto oli melko vähäinen. Vastauksista ilmeni kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä niin varhaiskasvattajien kesken kuin aiempiin aiheesta tehtyihin

tutkimuksiinkin verrattuna. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineiston analyysin tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä sekä löytää aineistosta niin saottuja raakahavaintoja sekä yhteisiä piirteitä. (Puusa & Juuti 2020, 147-148.)

7.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme luotettavuutta ajatellen noudatimme tutkimuksessamme huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta. Haimme opinnäytetyöllemme tutkimuslupaa Kotkan kaupungilta ja tutkimuslupa myönnettiin opinnäytetyöllemme tammi-kuussa 2021. Kyselyymme pyrimme muodostamaan mahdollisimman selkeitä kysymyksiä ja avasimme kyselyssämme käytetyt käsitteet auki. Useassa vastausvaihtoehdossa oli mahdollisuus tai vaatimus myös vastauksen perustelulle. Näin saimme laajemman kuvan varhaiskasvattajien kokemuksesta ja siitä, onko kysymys ymmärretty niin kuin sen halusimme ymmärrettävän. Emme kysyneet kyselyssämme tutkimuksen kannalta epäolennaisia asioita ja päätimme kutsua tutkimuksen kohdepäiväkotiä "erääksi kotkalaiseksi päiväkodiksi" anonymiteetti -suojan takaamiseksi. Käytimme kyselystä saatuja vastauksia vain opinnäytetyön tekemiseen.

Eettisyyttä kuvaa tutkijan kyky noudattaa eettisiä periaatteita läpi tutkimuksen. Tärkeää on myös, ettei tutkimuksesta aiheudu tutkimuksen kohteelle/kohteille haittaa, vaan tutkimuksella pyritään saamaan aikaan hyviä asioita ja kehitystä. (Puusa & Juuti 2020, 175.) Suunnittelimme saatekirjeen (Liite 1) ja Webropol-kyselyn (Liite 2) kysymykset ajatellen eettisyyttä; suunnittelimme tekstin ymmärrettävästi kohderyhmälle emmekä käyttäneet tieteenalakohtaista terminologiaa, käytimme perhe- ja sukupuolineutraalia sekä kunnioittavaa kielenkäyttöä. Tutkimuksemme ei tuottanut tutkimuksen kohteille haittaa, vaan tarkoituksena oli tehdä näkyväksi poikkeusolojen vaikutus tukea tarvitseviin lapsiin ja perheiden kanssa tehtyyn yhteistyöhön. Tutkimuksemme tulosten avulla varhaiskasvatuksen toimintaa voidaan kehittää.

Opinnäytetyötä suunnitellessamme mietimme, muistavatko varhaiskasvattajat enää niin tarkasti yli vuoden takaista poikkeusolojen aikaa. Koimme kuitenkin, että kevään 2020 poikkeusolot olivat ainutlaatuista aikaa varhaiskasvatuksessa ja

siitä oli mielenkiintoista tehdä tutkimustyö. Pohdimme, miten varhaiskasvattajat pystyvät arvioimaan tutkimuskysymystemme pohjalta tukea tarvitsevien lasten oppimista poikkeusoloissa ja kuinka pystyisi todistamaan, että niin sanotuissa normaalioloissa oppiminen olisi ollut erilaista.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuus mitataan uskottavuudella, luotettavuudella sekä eettisyydellä. Jos yksikin edellä mainituista puuttuu, katoaa tutkimuksen luotettavuudelta pohja. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimusta lukevien ihmisten kokemusta tulosten totuudenmukaisuudesta ja aineiston keräämisen sekä analysoinnin huolellisuudesta. Luotettavuus ilmenee tutkijan taidolla osoittaa oma ammattitaitonsa tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkijan tulee perustella valitsemansa tutkimusmenetelmät ja erilaiset lähestymistavat aiheeseensa. (Puusa & Juuti 2020, 180.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa tärkeää on, että tutkimuskohde ja käytetty materiaali sopivat yhteen eikä teoriaosuuteen ole vaikuttanut satunnaiset tai epäolennaiset tekijät. Opinnäytetyömme teoriaosuus liittyy tutkittaviin aiheisiimme ja Webropol-kyselymme kysymykset on muodostettu niin, että saisimme tutkimuskysymyksiimme vastaukset. Luotettavuuden kannalta olennaista on myös, että tutkijan ja tutkittavan käsitykset tutkittavasta asiasta vastaavat toisiaan. (Vilkkä 2015, 196.) Validius tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa uskottavuutta ja sitä, kuinka läpinäkyväksi tutkimuksen kohde tai ilmiö mielletään. Tärkeää validiteetin kannalta on tulosten ja niiden käsittelyn sopivuus tutkimuskohteeseen tai ilmiöön. (Puusa & Juuti 2020, 180.)

Määrällisessä tutkimusmenetelmässä luotettavuutta kuvataan reliabiliteetillä, joka tarkoittaa tuloksen tarkkuutta eli sattumanvaraisten mittaustulosten puuttumista. Mittarin tulisi antaa useammalla mittauskerralla sama tulos mitattavasta kohteesta, vaikka tutkija vaihtuisi. Mittarin kokonaisluotettavuus muodostuu tutkimuksen pätevydestä sekä luotettavuudesta. (Vilkkä 2015, 194.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, miten poikkeusolot vaikuttivat varhaiskasvattajien näkökulmasta varhaiskasvatukseen eräässä kotkalaisessa päiväkodissa sekä tutkia, miten varhaiskasvattajat toteuttivat yhteistyön perheiden kanssa poikkeusolojen aikana ja mitä muutoksia he havaitsivat tukea tarvitsevien lasten käyttäytymisessä ja oppimisessa.

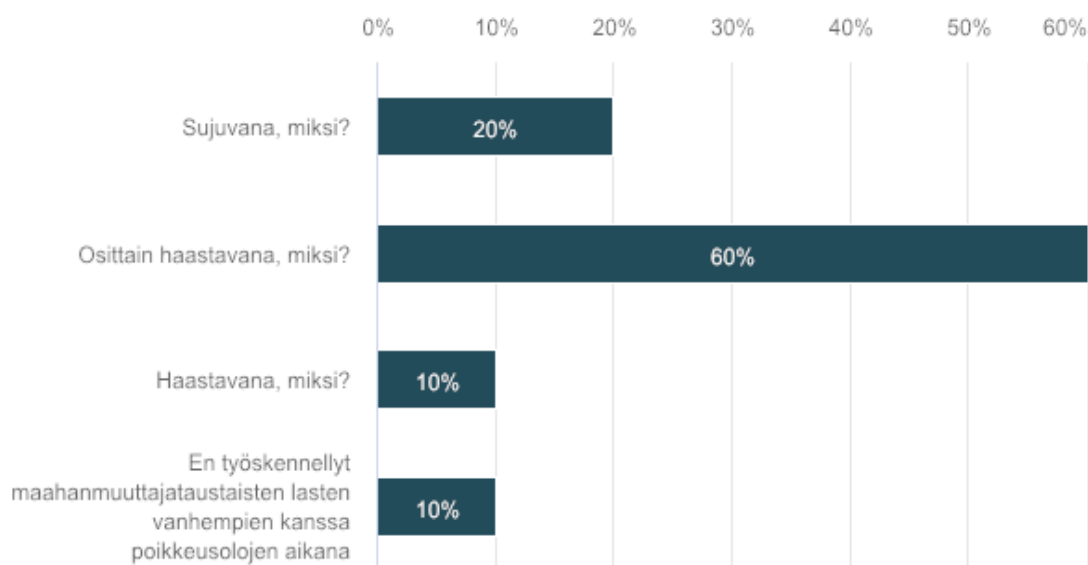
Tutkimuskysymyksinämme olivat:

1. Miten päiväkodin varhaiskasvattajat kokivat yhteistyön perheiden kanssa poikkeusolojen aikana?
2. Mitä muutoksia päiväkodin varhaiskasvattajat havaitsivat tukea tarvitsevien lasten käytöksessä ja oppimisessa poikkeusolojen aikana?
3. Mitä päiväkodin varhaiskasvattajat oppivat poikkeusolojen aikana?

Kyselyymme vastasi 12 varhaiskasvattajaa, mutta vain kymmenen varhaiskasvattajan vastaukset olivat tutkimusongelman ratkaisemisen kannalta oleellisia. Varhaiskasvattajista kaksi ei työskennellyt kyseisessä päiväkodissa poikkeusolojen aikana, joten emme ottaneet heidän vastauksiaan huomioon tutkimuksessamme. Varhaiskasvattajista puolet (50 %) olivat varhaiskasvatuksen opettajia ja puolet (50 %) varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Varhaiskasvattajista suurin osa (40 %) työskenteli 3-5-vuotiaiden ryhmässä, 30 % työskenteli alle kolmevuotiaiden ryhmässä, 20 % 3-6-vuotiaiden ryhmässä ja 10 % työskenteli 2-5-vuotiaiden ryhmässä. Valitettavasti emme saaneet esiopetusryhmästä vastauksia kyselyymme, joten emme pystyneet tutkimaan poikkeusolojen vaikutusta esiopetuksessa tukea tarvitsevien lasten oppimiseen tai vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. 60 % varhaiskasvattajista oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa yli kymmenen vuotta ja loput (40 %) oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa 5-10-vuotta.

8.1 Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Kysyimme Webropol-kyselyssä, kuinka varhaiskasvattajat kokivat maahanmuuttajataustaisten lasten perheiden kanssa tehtävän yhteistyön poikkeusolojen aikana (Kuva 2). Maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien kanssa työskentely oli varhaiskasvattajista 60 %:n mukaan osittain haastavaa kielimuurin tai kontaktien vähyyden takia. Tiedon kulkemisen kotiin kuvailtiin myös olleen haastavaa. Sujuvana yhteydenpidon koki 20 % varhaiskasvattajista. Perusteluina vastaukselle olivat perheiden kanssa luodut hyvät suhteet, perheiden tunteminen hyvin sekä englanti toisena kommunikointikielenä. 10 % varhaiskasvattajista koki yhteydenpidon haastavana yhteisen kielen puuttumisen takia. Loput 10 % vastasi, etteivät olleet tekemisissä maahanmuuttajataustaisten lasten perheiden kanssa, sillä heidän ryhmässään ei ollut maahanmuuttajataustaisia lapsia.



Kuva 2. Yhteistyön kokeminen maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien kanssa poikkeusolojen aikana.

Jokainen varhaiskasvattaja kertoi olleensa poikkeusolojen aikana yhteydessä lapsiin, jotka eivät osallistuneet varhaiskasvatukseen. Lapsiin ja perheisiin oltiin yhteydessä puhelimitse, jolloin kyseltiin kuulumisia ja keskusteltiin niin lasten kuin vanhempienkin kanssa. Sähköposti mainittiin myös yhdeksi yhteydenoton välineeksi. Muksunettiä käytettiin perheille tiedottamiseen. Eräs varhaiskasvattaja kertoi antaneensa tehtäviä ja virikkeitä perheille Pedanetin kautta.

8.2 Tukea tarvitsevien lasten käytös ja oppiminen

Tukea tarvitsevien lasten käyttäytymiseen, oppimiseen ja huomioimiseen liittyvät kysymykset olivat kyselyssämme avoimia kysymyksiä. Kysyimme muun muassa muuttuiko lapsimäärä varhaiskasvatuksessa poikkeusolojen aikana, ja jos muuttui niin miten. Kaikkien varhaiskasvattajien mukaan päiväkodissa oli poikkeusolojen aikana vähemmän lapsia kuin normaaliolojen aikana.

Kysyimme avoimena kysymyksenä, näkyikö lasten määrän muutos ryhmän pedagogisilla tuokioilla tuen tarpeessa olevien lasten keskittymisessä ja oppimisessa ja pyysimme perustelua vastaukselle. 80 % varhaiskasvattajista koki pienemmän lapsimäärän vaikuttaneen tukea tarvitsevien lasten keskittymiseen ja oppimiseen positiivisesti. Vastauksista tulee ilmi myös, että lapset toimivat ryhmässä pääosin rauhallisemmin. Varhaiskasvattajilla koettiin olevan enemmän aikaa lapsille ja lasten yksilöllisempään ohjaukseen sekä tukeen. Eräs varhaiskasvattajista mainitsi myös, että tukea tarvitsevat lapset jäivät poikkeusoloissa kotiin, joka rauhoitti ryhmää ja antoi mahdollisuuden keskittyä paikalla oleviin lapsiin yksilöllisemmin. 10 % varhaiskasvattajista koki levottomuuden kasvaneen lapsimäärän pienentyessä ja toinen 10 % varhaiskasvattajista ei kokenut lapsimäärän pienenemisen vaikuttaneen tukea tarvitsevien lasten oppimiseen ja keskittymiseen pedagogisilla tuokioilla.

Kyselymme sisälsi avoimen kysymyksen varhaiskasvattajien kokemuksesta tukea tarvitsevien lasten oppimisen muutoksista poikkeusolojen aikana ja 80 % varhaiskasvattajista kertoi huomanneensa muutoksia. Tukea tarvitsevien lasten oppimisessa havaittiin edistystä muun muassa puheessa ja käytöksessä. Ajan ja yksilöllisemmän tuen antaminen koettiin olevan yhteydessä oppimisen edistymiselle. Eräs varhaiskasvattaja koki, että tuen tarpeessa olevat lapset osallistuivat toimintaan enemmän kuin tavallisesti, koska lasten huomioiminen mahdollistui eri tilanteissa pienemmän ryhmäkoon takia. Lapsimäärä nostettiin useassa vastauksessa vaikuttavaksi tekijäksi, jolloin lasten on helpompi keskittyä ja oppia. Yhtei-

sille oppimishetkille koettiin olevan myös enemmän aikaa. 20 % varhaiskasvattajista ei kokenut huomanneensa muutoksia tukea tarvitsevien lasten oppimisen muutoksista.

Kysyimme myös, kuinka varhaiskasvattajat kokivat tukea tarvitsevien lasten käytöksen ja heidän huomioimisen poikkeusolojen aikana. Suurin osa varhaiskasvattajista koki tukea tarvitsevien lasten käytöksen olleen poikkeusolojen aikana rauhallisempaa ja lasten huomioimisen koettiin olevan helpompaa, kun lapsia oli vähemmän.

V1: *“Lapset nauttivat siitä, että ryhmämme oli pienempi ja rauhallisempi ja aikuiset ehtivät touhuta enemmän yksittäisten lasten kanssa.”*

V2: *”Tilanne oli mielekäs myös aikuisille, saimme hengähtää ja tehdä rästihommia pois, sekä keskittyä paremmin yksittäisiin lapsiin.”*

Osa varhaiskasvattajista koki lasten käytöksen olleen samanlaista kuin ennen poikkeusoloja ja eräs mainitsi tukea tarvitsevien lasten huomioimisen olleen haastavaa, koska kyseiset lapset olivat kotona.

V3: *“Kotiin jääneillä tukea tarvitsevilla lapsilla tilanne vaihteli. Osalle ”loma” teki hyvää. Niille joilla oli vaikeuksia kotona, tai vanhemmillä esim. vanhemmuuden haasteita, tauko päiväkodista teki huonoa. Osa heistä taantui kehitykseltään.”*

Eräs varhaiskasvattaja nosti esiin lasten turhautumisen siihen, ettei ollut leikkikavereita, joka näkyi muutoksena käyttäytymisessä. Toinen koki, että varhaiskasvattajilta vaadittiin enemmän panostusta normaalin varhaiskasvatuksen arjen muuttuessa.

V4: *“Vaati kasvattajalta/ohjaajalta enemmän panostusta toiminnan suunnitteluun, kun normaalia ryhmässä toimimista ei juurikaan ollut ja lapselle oman toiminnan suunnittelu oli vaikeaa.”*

8.3 Ammatillinen kasvu

Kysyimme varhaiskasvattajilta, mitä he oppivat poikkeusolojen aikana työskentelystä ja jäikö arkeen joitakin pysyviä käytäntöjä. Vastauksissa korostui pienryhmätoimintaan panostaminen sekä kiireettömän tunnelman luominen. Saimme vastauksiksi myös rauhallisuuden säilyttämisen arjessa, lapsen kuulemisen, hygieniaan panostamisen tärkeyden sekä sen, etteivät lievästi sairaat lapset kuulu varhaiskasvatukseen.

Eräs varhaiskasvattaja oli huomionnut, ettei lapsimäärän vähäisyys tarkoita työn helpottumista, toisinkuin voisi olettaa: *“Isoin huomio oli ehkä se, että vähäinen lasten määrä ei automaattisesti tarkoita että työ helpottuu. Varhaiskasvatus perustuu kuitenkin vertaissuhteisiin ja yhdessä tekemiseen, ei yksilötoimintaan.”*

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustuloksissamme on paljon yhtäläisyyksiä Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Aluehallintoviraston (2020) sekä Talentian tekemän tutkimuksen (2020) ja Lastensuojelun keskusliiton tutkimuksen (2021) tulosten kanssa. Aiemmin aiheesta tehdyistä tutkimuksista ilmenee varhaiskasvattajien huoli tukea tarvitsevista lapsista, jotka eivät olleet varhaiskasvatuksessa poikkeusolojen aikana. Tämä ilmeni myös sähköisellä Webropol-kyselyllä saadusta aineistostamme. Kielen kehityksen taantuminen nostettiin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla seuraukseksi poikkeusolojen aikana kotona olemisesta. Aiemmissa tutkimuksissa ja opinnäytetyömme tutkimuksen aineistossa positiivisena asiana nähtiin lasten yksilöllisen kohtaamisen mahdollisuus, jonka mahdollisti varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrän väheneminen poikkeusolojen aikana.

Poikkeusolot ja lapsiryhmän äkillinen pientyminen saivat varhaiskasvattajat selvästi miettimään lapsiryhmän rakennetta, jotta jokainen lapsi saa kokea kuuluvansa ryhmään myös tuttujen aikuisten tai lasten puuttuessa varhaiskasvatuksesta. Ilmi tuli myös, kuinka lapsiryhmän koon pientyessä moni lapsi osallistui toimintaan enemmän kuin tavallisesti. Ympäristö koettiin rauhallisempaan, keskityminen lisääntyi ja oppiminen helpottui, kun ärsykkeiden määrä pieneni.

Poikkeusolot ja sen jälkeinen aika saivat varhaiskasvattajat ja varhaiskasvatusyksiköt miettimään omaa ammattimäänsä sekä yksikön toimintatapoja ja eri käytänteitä. Siinä missä osa varhaiskasvattajista koki työn helpottuvan ja aikaa jäävän rästihommiin, saimme vastauksen, jossa huomioitiin, ettei lapsimäärän vähentyminen automaattisesti tarkoita työn helpottumista. Perusteluina oli varhaiskasvatuksen vertaissuhteet ja yhdessä tekeminen, ei yksilötoiminta. Tutkimuksessamme nousi myös esiin poikkeusolojen tuoma hygieniakäytänteiden muuttuminen, esimerkkinä tehostettu käsienpesu, turvavälien pitämisen vaikeus sekä pienryhmätoimintaan panostaminen. Nämä asiat saivat varhaiskasvattajat miettimään omaa toimintaansa, jotta varhaiskasvatuksessa oli mahdollisimman turvallista olla poikkeusolojen aikana.

Mielestämme lapset olivat poikkeusolojen aikana hyvin eriarvoisessa asemassa. Siinä missä toinen lapsi sai etätehtäviä tietokoneelle kotiin, ei välttämättä toisessa perheessä ollut tietotekniikkaa tai tietoteknillistä osaamista. Myöskään kaikilla varhaiskasvattajilla ei välttämättä ollut riittävää tietoteknillistä osaamista, jotta esimerkiksi etätehtäviä pystyttäisiin lähettämään perheille. Tämä voikin olla hyvä kehittämisen kohde varhaiskasvatusyksiköille, jotta varhaiskasvattajien tietotekninen osaaminen saataisiin vastaamaan nykypäivää. Perheille kaupunki ei pysty kustantamaan etätehtävien tekoon vaadittuja tietoteknisiä laitteita, jolloin tasa-arvoisuuden vuoksi tehtäviä voisi jatkossa jakaa esimerkiksi paperiversioina kotiin.

Valtioneuvoston julkaisussa *Lapset, nuoret ja koronakriisi (2021)* nostettiin esiin yhteydenpitoaasteet maahanmuuttajataustaisten perheiden ja varhaiskasvatuksen välillä puutteellisen kielitaidon sekä heikkojen tietoteknisten taitojen vuoksi. Julkaisussa todetaan, kuinka maahanmuuttajataustaisten perheiden omakielisten järjestöjen toiminta väheni tai lakkasi, jolloin omakielisen tuen saaminen hankaloitui ja etenkin lapsilla kosketuspinta suomen kieleen väheni olemattomiin. (Valtioneuvoston julkaisuja 2021, 69.) Julkaisussa, niin kuin tutkimuksessammekin nousee esiin lasten eriarvoinen asema poikkeusolojen aikana.

Jälkeenpäin ajateltuna olisimme tehneet kyselylomakkeestamme entistä selkeämmän sekä syventäneet kysymysosioita jatkokysymyksillä, jotka koskivat tutkimuskysymyksiämme. Olisimme voineet kysyä myös esimerkiksi muidenkin kuin maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Prosessina opinnäytetyön työstäminen tuntui ajoittain haastavalta. Meidän olisi pitänyt olla aktiivisempia alussa ja muistuttaa muutamaan kertaan kyselyn ollessa auki päiväkodin johtajan kautta varhaiskasvattajia vastaamaan kyselyyn. Nyt muistutimme vastaamisesta vain kerran puolessa välissä vastausaikaa. Olisimme voineet myös pitää kyselyä auki kolme viikkoa kahden sijasta. Tulee kuitenkin muistaa, että meille molemmille opinnäytetyön tekeminen oli vieras ja uusi asia, joten työtä lähdettiin tekemään sen hetkisen osaamisen pohjalta ja osaaminen sekä tieto on lisääntynyt opinnäytetyön edetessä.

Olemme tyytyväisiä parityöskentelyymme, sillä asioista sopiminen oli helppoa ja olimme molemmat sitoutuneet opinnäytetyön tekemiseen. Jaoimme vastuualueet, mutta kävimme yhdessä läpi ajatuksia osioistamme ja kommentoimme tarvittaessa muutosehdotuksia. Loimme yhteisen OneDrive-tiedoston, jonne laitoimme muun muassa opinnäytetyöhömme sopivia linkkejä, kirjoja ja artikkeleita, joita löysimme opinnäytetyön tekemisen aikana. Opinnäytetyömme aikataulu on elänyt prosessin aikana elämäntilanteiden sekä muutosehdotusten korjauksista johtuen. Parin kanssa työskentely on antoisaa ja opettavaista. Hyödynsimme työssämme molempien kokemuksia ja vahvuuksia ja olimme koko prosessin ajan toistemme henkisenä tukena. Olemme käyneet opinnäytetyön tiimoilta paljon ammatillisia keskusteluja ja reflektoineet osaamistamme, jolloin molempien ammatillinen osaaminen on vahvistunut.

Huomioimme opinnäytetyössämme myös kestäväen kehityksen. Kyselymme toteutettiin sähköisen Webropol-järjestelmän avulla, joten säästimme luontoa niin ajomatkoissa kuin paperin kulutuksessa. Opinnäytetyössämme on ajateltu myös sosiaalisen kestäväen kehityksen näkökulmaa tutkimalla lasten oppimista ja tuke- mista poikkeusolojen aikana. Tutkimuksessamme tehdään huomioita ja tuodaan näkyväksi tukea tarvitsevien lasten käyttäytyminen ja oppiminen suhteessa ym-

päristöön ja käsitellään myös perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Tutkimuksemme avulla voidaan mahdollisesti löytää lisää keinoja lasten tukemiseen, vuorovaikutustaitojen ja osallisuuden ylläpitämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn.

Vaikka saimmekin Webropol-kyselyymme kohtalaisen vähän vastauksia, koemme, että tutkimus oli tärkeä ja toivomme, että varhaiskasvatusyksikkö saa tutkimuksestamme uusia näkökulmia ja ajatuksia toiminnan kehittämiseen. Poikkeusoloista ei löydy vielä paljoa tutkittua tietoa, joten varhaiskasvatukseen suuntautuville tutkimuksille olisi varmasti jatkossakin kysyntää. Meidänkin opinnäyteytötämme pystyy syventämään esimerkiksi keskittymällä ainoastaan yhteen tutkimuskysymykseen. Poikkeusolojen vaikutusta varhaiskasvatukseen ja lapseen olisi hyvä tutkia lisää, jotta tarvittu tuki pystytään kohdentamaan paremmin ja niin kuin historia on opettanut, tämä ei varmasti tule olemaan viimeinen pandemia maailmalla.

LÄHTEET

Ahonen, A. & Pesonen, T. 2020. Koronakriisin vaikutukset varhaiskasvatukseen. 22.4.2020. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2020/04/Koronakriisin-vaikutukset-varhaiskasvatukseen.pdf> [viitattu 28.3.2021].

Coronavirus disease (COVID-19). 2020. World Health Organization. WWW-dokumentti. Julkaistu 12.10.2020. Saatavissa: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19#:~:text=symptoms> [viitattu 18.3.2021].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus: Perusteita. 2. uudistettu painos. Helsinki: BoD – Books On Demand.

Hermanson, E. 2012. Tarkkaavuuden ja yliaktiivisuuden ongelmat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/kot00811> [viitattu 3.4.2021].

Kansaneläkelaitos. 2020. Väliaikainen etuus koronaepidemian takia palkattomalla vapaalla oleville. 27.4.2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiliasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/vالياikainen-etuus-koronaepidemian-takia-palkattomalla-vapaalla-oleville [viitattu 28.3.2021].

Kivikangas, M., Kyllönen, M., Liljeström, A., Sundell, T., Tahvanainen, R. 2020. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus poikkeusolojen aikana keväällä 2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.avi.fi/documents/10191/16453698/AVI_OKM_VK_22_LAAJA_raportti_FI_NAL.pdf/93dc69d8-d595-47fa-9f44-c268b38b7252 [viitattu 12.10.2020].

Koronavirus COVID-19. 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.9.2020. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19> [viitattu 22.9.2020].

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2019. 2019. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3> [viitattu 9.3.2021].

Lund, V. & Väliäho, P. (toim). 2021. Uudet tuulet – varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea-julkaisut 162. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-609-9> [viitattu 28.3.2021].

Ojasalo, K., Moilanen, T & Ritakoski, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Saatavissa: <https://www.ellibs.com/fi/book/9789526350844> [viitattu 22.4.2021].

Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 9.11.2020].

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf [viitattu 12.10.2020].

Osallisuuden edistäminen. 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 29.10.2020. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen> [viitattu 15.3.2021].

Pihlaja, P., Rantanen, M-L. & Sonne, V. 2010. Varhaiserityiskasvatuksen haasteita ja vahvuuksia. Vastauksia monitahoarvioinnilla Varsinais-Suomessa. Turun Yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: file:///C:/Users/anni9/Downloads/Varhaiserityiskasvatuksen%20haasteita%20ja%20vahvuuksia_2010.pdf [viitattu 8.11.2020].

Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) 2019. Varhaiserityiskasvatus. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 8.3.2021].

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Tahkokallio, L. 2014. Lastentarhanopettajan ammatillinen kehittyminen havainnointiin perustuvan reflektion avulla. Helsinki. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42873/lastenta.pdf> [viitattu 3.4.2021].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön suositus opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronavirusepidemian aikana. 2020. PDF-dokumentti. Päivitetty 4.8.2020. Saatavissa: <https://minedu.fi/documents/1410845/22330894/OKM+THL+suositus++opetus+ja+varhaiskasvatus+4.8.2020.pdf/3a12db76-92f3-2da4-5717-92e552ebe798/OKM+THL+suositus++opetus+ja+varhaiskasvatus+4.8.2020.pdf?version=1.4&t=1603455615567> [viitattu 4.4.2021].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos s.a. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-mielenterveys/mielenterveyden-tuki-palveluissa/varhaiskasvatus> [viitattu 28.3.2021].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Saatavissa: <https://www.elibrary.com/reader/9789520400118> [viitattu 9.4.2021].

Valmiuslaki 29.12.2011/1552.

Valtioneuvoston julkaisuja. 2021. Lapset, nuoret ja koronakriisi Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.3.2021].

Valtioneuvoston linjaukset varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen, korkeakoulutuksen, vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen järjestäjille koronavirustartuntojen leviämisen hidastamiseksi. 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/valtioneuvoston-linjaus-suosituksista-varhaiskasvatuksen-esiopetuksen-perusopetuksen-lukio-ja-ammattillisen-koulutuksen-kehoitukset> [viitattu 12.10.2020].

Varhaiskasvatustililaki 13.7.2018/540.

Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf> [viitattu 15.4.2021].

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wasik, B. 2008. When fewer is more: Small groups in early childhood classroom. Early Childhood Education Journal 35:515-521. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/226170009_When_Fewer_Is_More_Small_Groups_in_Early_Childhood_Classrooms [viitattu 9.4.2021].

SAATEKIRJE

Hei varhaiskasvattajat!

Olemme sosionomiopiskelijat Taru Lantta ja Anni Suomalainen.

Lähestymme teitä kyselyllä:

Teemme opinnäytetyötä ja aiheenamme on poikkeusolot varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksenamme on kartoittaa, miten Koronavirus-pandemian aiheuttamat poikkeusolot keväällä 2020 ovat vaikuttaneet varhaiskasvatuksen toimintaan. Tutkimme muun muassa miten yhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä sujui sekä kuinka erityistä tukea tarvitsevien lasten oppimista tuettiin poikkeusolojen aikana. Haluamme myös selvittää, jäikö poikkeusolojen aikana työskentelystä varhaiskasvatuksen arkeen joitakin pysyviä käytäntöjä.

Toivoisimme, että jokaiselta löytyisi hetki aikaa vastaamiseen, sillä vastaamalla voitte auttaa myös muita päiväkoteja näkemään poikkeusolojen mahdollisuuksia ja kehittämishaasteita.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi – tarkentavia tietoja ovat ainoastaan tehtävänimike ja minkä ikäisten ryhmässä työskentelet.

Vastausaika kyselyyn on: 1.2.2021-14.2.2021

Linkki kyselyyn: <https://link.webropolsurveys.com/S/DCE29071860FB34C>

Ystävällisin terveisin,

Taru Lantta & Anni Suomalainen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu, Kotka

atala008@edu.xamk.fi & aansu004@edu.xamk.fi

KYSELYLOMAKE

**Poikkeusolot 16.3.-16.6.2020 varhaiskasvatuksessa
varhaiskasvattajan näkökulmasta****1. Toimin varhaiskasvatuksessa ***

- Varhaiskasvatuksen opettajana
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajana
- Joku muu, mikä?

2. Työskentelitkö poikkeusolojen aikana samassa päiväkodissa, jossa työskentelet tälläkin hetkellä? *

- Kyllä
- En

3. Minkä ikäisten ryhmässä työskentelit poikkeusolojen aikana? *

4. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa? *

- alle yhden vuoden
- 1-4 vuotta
- 5-10 vuotta
- yli 10 vuotta

5. Kuinka koit yhteistyön maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien kanssa poikkeusolojen aikana? *

- Sujuvana, miksi?
- Osittain haastavana, miksi?
- Haastavana, miksi?
- En työskennellyt maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempien kanssa poikkeusolojen aikana

6. Lapsia oli poikkeusolojen aikana päiväkodin varhaiskasvatuksessa *

Normaalioloilla tarkoitamme aikaa ennen kuin Suomen ensimmäinen koronavirustartuntatapaus varmistui tammikuun lopulla 2020.

- Enemmän kuin normaaliolojen aikana
- Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä ei eronnut normaaliolojen ajasta
- Vähemmän kuin normaaliolojen aikana

7. Näkyikö lasten määrän muutos ryhmän pedagogisilla tuokioilla tuen tarpeessa olevien lasten keskittymisessä ja oppimisessa? Jos näkyi, niin miten?

Tarkoitamme tuen tarpeessa olevalla lapsella lasta, joka tarvitsee erityistä huomiota ja tukea oppiakseen, kasvaakseen ja kehittyäkseen

8. Työskentelitkö esiopetuksessa poikkeusolojen aikana? *

- Kyllä
- En

9. Järjestettiinkö päiväkodissanne esiopetusta etäopetuksena poikkeusolojen aikana?

- Kyllä
- Ei

10. Arvioi esiopetuksen toteuttamista poikkeusolojen aikana sopivimmalla vaihtoehdolla

1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä

Tekstikenttään voi halutessaan perustella valintaansa

	1	2	3	4	5
Esiopetuksen toteuttaminen etäyhteyksin oli helppoa <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Etäyhteyksin toteutettu esiopetus ei vaatinut suunnittelua normaalia enempää <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Perheet olivat sitoutuneita etäyhteyksin toteutettuun esiopetukseen <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Koen, että lapsen oppiminen edistyi etäopiskelun aikana <input type="text"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

11. Oltiinko niihin lapsiin yhteydessä, jotka eivät osallistuneet varhaiskasvatukseen poikkeusolojen aikana? *

- Kyllä, miten?
- Ei, miksi?

12. Huomasitko tukea tarvitsevien lasten oppimisessa muutoksia poikkeusolojen aikana? Jos vastasit kyllä, kerro esimerkkejä. *

Tarkoitamme tuen tarpeessa olevalla lapsella lasta, joka tarvitsee erityistä huomiota ja tukea oppiakseen, kasvaakseen ja kehittyäkseen

13. Miten koit tukea tarvitsevien lasten käytöksen ja lasten huomioimisen poikkeusolojen aikana?

Tarkoitamme tuen tarpeessa olevalla lapsella lasta, joka tarvitsee erityistä huomiota ja tukea oppiakseen, kasvaakseen ja kehittyäkseen. Huomioimisella tarkoitamme esimerkiksi lasten kuulemista sekä varhaiskasvattajan ajan antamista lapselle.

14. Mitä opitte poikkeusolojen aikana työskentelystä? Tuliko arkeen pysyviä käytäntöjä? *
